

חתונה טובה

שיעורם של הזוגות הצעירים שבחרים ערב חתונתם לחתום על הסכם קדם-נישואין על פי ההלכה הולך וגדל. גם את וכן זוגך רוצים לחתום אבל מתלבטים איזה הסכם יתאים לכם? כתבתנו אופיר סבן ערכה עבורכם תחקיר רחב על ההסכמים הקיימים, יתרונותיהם וחסרונותיהם. שיהיה קל ובמזל

● אופיר סבן

ההסכם לכבוד הדדי (הל"ה)

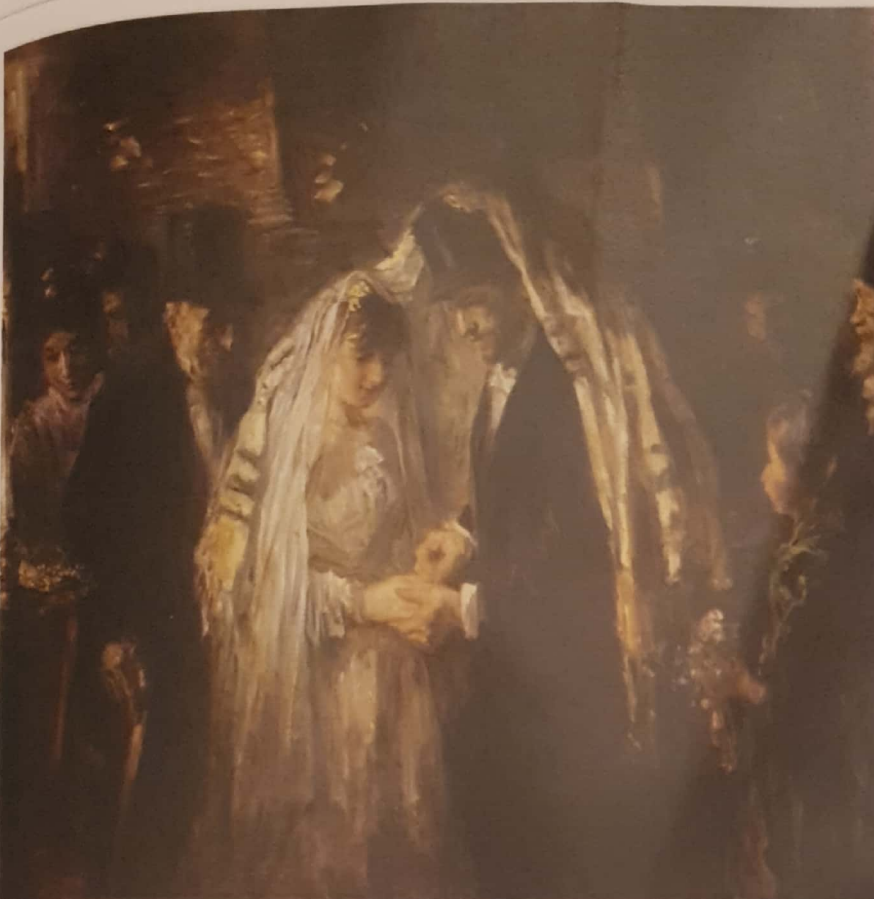
הארגונים שעומדים מאחורי ההסכם:
מבני סחום, קולך, תנועת ישראל הצעיר
(2011).

סמכות הלכתית: הרב דוד בן זון והרב אלישיב קנוהל זצ"ל. ההסכם זוכה לתמיכת ארגון רבני ורבניות בית הלל.

מהות: בהסכם מתחייבים בני הזוג כי במקרה שבו אחד הצדדים יסרב לתת או לקבל את הגט, הצד המסרב ישלם מדי חודש דמי מזונות לצד השני בסך 1,500 דולר או מחצית מסכום הכנסתו החודשית (הגבוהה שבהם), כל זמן שהם נשואים על פי ההלכה (עד שיינתן הגט). מועד תחילת התשלום יחל - לכל המאוחר - חצי שנה מהרגע שבו הצד המסורב הגיש את הבקשה למימוש ההסכם לצד השני. במהלך ששת החודשים האלו, הצד המסרב לגירושין רשאי לדרוש מהצד השני לנסות לשקם את הנישואין באמצעות ייעוץ זוגי, שבו מחויבים בני הזוג להשתתף בשלושה מפגשים לכל הפחות. זאת כאשר הגורם המטפל אף רשאי להאריך את תקופת השיקום אם יראה שהדבר הכרחי ומועיל לטובת ההליך. נוסף על כך, למי שמעוניין ישנו נספח אופציונלי, שבו מחליטים בני הזוג על חלוקת הרכוש והמזון המשותף להם אם חלילה יחליטו להתגרש. ישנה גם אפשרות בחירה בסעיף בינלאומי אשר מאפשר להחיל את ההסכם אם צד אחד או שני הצדדים שוהים בחו"ל.

הסכם זה קיים בשפות שונות: עברית, אנגלית, רוסית, צרפתית וספרדית. **מתי חותמים:** לפני החתונה, אך ניתן לחתום גם לאחריה.

על ההסכם המלא, כולל הנספח שמתייחס לחלוקת המזון, יש לחתום בפני גורם מוסמך כמו בית משפט, רשם נישואין או נוטריון. על ההסכם ללא הנספח הממוני בני הזוג יכולים לחתום ללא נוכחותו של גורם מוסמך, אך ההמלצה היא כן לעשות זאת בפני גורם רשמי (עו"ד, נוטריון, רשם נישואין). **אכיפת ההסכם:** בבית משפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני. בחו"ל, אם בני הזוג חתמו על הסעיף הבינלאומי, הוא ייאכף ב-Beth Din of America. **דעת המצדדים:** ההסכם זכה לתמיכה

חתונה יהודית, יוסף ישראלים, 1903, שאטרסבורג

מחויבים הצדדים להגיע לשלושה מפגשים במהלך תקופה של חצי שנה מרגע שבו הודיע אחד הצדדים שהוא מעוניין להיפרד. אם הגורם המקצועי יראה כי הליך זה תורם לשיקום היחסים בין בני הזוג, יהיה ביכולתו להאריך את ההליך ב-90 ימים נוספים.

הסכם זה קיים בשתי שפות: עברית ואנגלית.

מתי חותמים: עדיף לפני החתונה אך אפשר גם לאחריה. את החתימה יכולים לבצע בני הזוג זה מול זה, אך ההמלצה היא לעשות זאת בפני עו"ד.

אכיפת ההסכם: יתרונו של הסכם זה לעומת ההסכמים האחרים הוא באופן ביצוע האכיפה, שכן ההכרעות בנוגע לפרשנות ההסכם יבוצעו על ידי בורר חיצוני ולא על ידי גורם משפטי מוסמך. אם בני הזוג לא החליטו על זהות הבורר, הוא ייבחר על ידי יו"ר ארגון רבני צהר, או יו"ר לשכת עורכי הדין. **דעת המצדדים:** השימוש בבורר חיצוני, אשר נקבע מראש והוסכם על ידי בני הזוג, נועד למנוע סכסוכים ורגשות שליליים עתידיים, שכן הוא נבחר על ידי שני הצדדים, והליך הבוררות עשוי להיות יותר ידידותי ונוח מאשר בפנייה לבתי משפט או לבתי הדין

של רבנים גדולים ומוכרים (גם אם לא הצהירו על כך בפרסיה) ואף הוכיח את עצמו בבית הדין הרבני; הרעיון של פגישות הייעוץ יכול להוביל להידברות והסכמות בין בני הזוג.

דעת המבקרים: אין לחייב אדם ללכת לייעוץ זוגי המוצע כחלק מהליך של שיקום הנישואין כאשר הוא אינו מעוניין בכך; במהלך פגישות הייעוץ עשויים לעלות נושאים שיובילו לפגיעה נוספת של בני הזוג זה בזו.

הסכם מאהבה

הארגון שעומד מאחורי ההסכם:
ארגון רבני צהר.
סמכות הלכתית: ארגון רבני צהר.

מהות: על סרבן הגט מוטלות סנקציות כלכליות, שלפיהן הוא מתחייב לשלם כ-6,000 שקלים או מחצית ממשכורתו (הגבוהה שבהם), כאשר מועד תחילת התשלום יהיה כחצי שנה מהיום שבו הצד המסורב ביקש ליישם את ההסכם. מלבד זאת, ישנה התחייבות בלקיחת חלק בהליך של שיקום הנישואין אצל גורם מקצועי כאשר הצד המסרב להתגרש דורש זאת כחלק מתנאי למימוש ההסכם. במהלך השיקום

הרבניים; הליך שיקום הנישואין - אם אחד הצדדים ידרוש זאת, ייווצר הליך של הידברות בין בני הזוג, שעשוי להקל עליהם את הפרדה ולעתים אף למנוע אותה; יתרון נוסף ראוי לציון הינו מספר הרבנים הגדול אשר הביעו תמיכתם בהסכם.

דעת המבקרים: להליך הבוררות ישנם לא מעט חסרונות, שכן הבורר אינו חייב לנמק את החלטותיו וכך עשוי להתקיים התהליך ללא שקיפות; לא ניתן לצרער על החלטותיו של הבורר ואין לו מספיק סמכות בשביל להעניק למבקשים פתרון זמני עד שהצדדים יגיעו להסכמות או עד שיחליט הבורר בעניינם. אם בני הזוג לא החליטו מראש על זהותו של הבורר הם אינם יודעים בידי מי הם מפקידים את עתידם

עד הרגע שבו יודקקו לו; כמו כן, אין לחייב מישהו שאינו מעוניין לשקם את נישואיו בהליך שכזה, לא כל שכן כשיש חשש שבמהלך הפגישות הוא עלול להיפגע מהצד השני שוב.
בארגון רבני צהר מסבירים: "הסכם זה מבקש להתמודד עם בעיית העגינות, שנובעת בעיקרה מתופעה מכוערת שנקראת סחטנות גט. נעשה בו ניסיון להיות נכון וטוב הלכתית, יחד עם

כתיבה ברורה וקלה להבנה. מניסיוננו, רוב הסאגות סביב נושא סרבנות הגט והעגינות קשורות לכסף ולכן ההסכם עוסק בהיבט זה בהתבסס על ההלכה. אם אדם ידע שהוא יצטרך לשלם מזונות מוגדלים - ברוב המקרים תיפתר הבעיה. על פי תפיסתנו, הבורר הוא הפתרון האידיאלי, שכן כך נמנעת ההיגררות להליכים בבית המשפט, שעלולים להסלים את הסכסוך, וכן נמנעת הוצאה מיותרת של כספים עבור עורכי הדין וניהול המשפט."

הסכם לנישואין בצדק והגינות + שטר התנאה

הארגונים שעומדים מאחורי ההסכם:
מרכז צדק לנשים, מבוי סתום (בשטר בלבד)
סמכות הלכתית: הרב פרופסור דניאל שפרבר.

מהות: ההסכם בנוי משני חלקים: חלקו הראשון פונה להיבט המשפטי והוא מיועד להפעיל לחצים כלכליים על סרבן הגט, כך ששנה לאחר שהוגשה הבקשה להחיל את ההסכם הוא מחויב לשלם דמי מזונות גבוהים לצד המסורב בסך 2,000 דולר או מחצית מסכום

הכנסתו החדושית (הגבוה שבהם). חלקו השני של ההסכם פונה להיבט ההלכתי והוא כולל בתוכו "תנאי בקידושין", אשר קובע כי הקידושין שנקבעו ונחתמו בשעת החופה יפקעו בתנאים המצוינים בשטר. העיקרי שבהם הוא מקרה שבו הצדדים חיים בנפרד יותר מ-18 חודשים ואחד מהם פנה לבית הדין למימוש השטר. חלק זה בא להגן מפני מקרים של עגינות, שבהם בן הזוג נעלם או שאינו יכול לקבל או לחתום על הגט בעצמו בשל בעיות רפואיות (למשל אדם שעבר תאונה והפך לצמח או לנכה בגפו, ואינו יכול פיזית לחתום על ההסכם). תנאי זה למעשה מאפשר לבן או בת הזוג להתגרש גם ללא רצונו המפורש של הצד השני וללא צורך בגט. בחלק זה של ההסכם ישנו סעיף נוסף אשר מאפשר לאישה להימנע מחליצה. **מתי חותמים:** על החלק הראשון של ההסכם ניתן לחתום לפני החתונה וגם אחריה. חתימת בני הזוג יכולה להיעשות ביניהם בלבד (ללא נוכחות גורמים נוספים), אך ההמלצה היא שההליך ייעשה בפני עורך דין שיאמת את חתימתם. על חלקו השני של ההסכם - שטר

ההתנאה, ניתן לחתום רק לפני הנישואין ובפני שני עדים כשרים על פי ההלכה (גברים יהודים שאינם בני משפחה של בני הזוג). נוהגים לעשות זאת בשעת החתימה על הכתובה בפני אותם עדים של הכתובה.

אכיפת ההסכם: החלק הראשון נאכף בבתי המשפט לענייני משפחה, ושטר ההתנאה בבית דין רבני.

דעת המצדדים: התנאי הוא יחיד מסוגו, שכן הוא מונע לחלוטין מקרים של עגינות על ידי כך שהוא למעשה מבטל את תוקף הנישואין. עדיין לא התעורר מצב שבו המסמך עמד במבחן המציאות בבית הדין הרבני. ישנה אפשרות

שכשיתעורר הצורך - בית הדין יכיר בו. **דעת המבקרים:** ההסכם מתמודד עם

הפן האזרחי ואינו מתמודד עם הקשיים ההלכתיים של נושא העגינות. ישנה אף טענה שאין להסכם אסמכתא הלכתית מבוססת. נוסף על כך, ניתן להחיל את סנקציות התשלומים רק שנה לאחר שהוגשה הבקשה, וכך במשך שנה שלמה נותר צד אחד ללא יכולת להתקדם הלאה בחייו.

בנוגע לחלק של שטר ההתנאה, הוא לא קיבל את אישורו הרשמי של הממסד הרבני, כך שלא בטוח שניתן ליישמו בפועל בבתי הדין הרבניים. כמו כן, ישנם הטוענים שהחתימה על השטר מעלה ספקות באשר לתוקף הנישואין.

תנאי בקידושין

לתנאי בקידושין ישנם מתנגדים רבים. עו"ד ניצן כספי שילוני עונה לדברי הביקורת

הנישואין בספק. "התנאי רק מצמצם את העוללות שעלולות להיגרם, ובמצב קיצוני ביותר יהיה ניתן לפרק את הנישואין גם ללא הסכמת הבעל. יתרה מזאת, בשנים האחרונות רואים יותר ויותר אנשים שחוששים להיות כלואים בתוך מצבים כאלה, וזוגות בוחרים להתחתן בחתונות אזרחיות. אם אנחנו רוצים שמוסד הנישואין ימשיך להיות יציב, צורך ומוסרי, חייבים לפתור את הבעיות שבשוליים. השטר הוא פתרון שעונה בדיוק לצרכים הללו".

עו"ד ניצן כספי שילוני, המנהלת המשפטית של מרכז צדק לנשים, מסבירה כי התנאי בקידושין הוא פתרון כולל שהחתימה עליו היא סוג של עשיית צדק חברתי. "אם כולם יחתמו על התנאי, תיפתר לחלוטין בעיית מסורבות גט או עגנות, לכן מאוד מוסרי וצודק לחתום עליו", היא אומרת. לדבריה, בניגוד לדתות אחרות ההלכה היהודית תמיד אפשרה לפרק נישואין אם בני הזוג מעוניינים בכך, ולכן קשה לה לקבל את הטענה שהחתימה על התנאי מעמידה את

שטר ביטחון וגט משעה אחרונה

בשונה מההסכמים שהובאו עד כה, שני ההסכמים הבאים נכתבו מלכתחילה עבור זוגות שכבר נישאו, ומאפשרים בעזרת כלים הלכתיים שונים למנוע עגינות, שעלולה להתקיים עקב חוסר יכולתו הפיזית של בן הזוג לתת גט לאשתו.

שטר ביטחון (או: הרשאה לגט)

הארגונים שעומדים מאחורי ההסכם: מרכז צדק לנשים.

סמכות הלכתית: הרב דוד ביגמן, הרב יוני רחוצוויג ואשת ההלכה מלכה פיוטרקובסקי. וכן קיבל ההסכם את ברכתו של הרב שלמה ריסקין.

מהות: בהסכם זה הבעל חותם כי במקרה שבו חלילה יאונה לו רע והוא לא יוכל

שטרות

לתפקד יותר, הוא מייפה את כוחם של אנשים מסוימים לתת לאשתו גט בשמו, על כן הוא מכונה "שטר ביטחון", שכן הוא מהווה סוג של ביטוח לאישה במקרים שבהם בן זוגה אינו מסוגל פיזית לחתום ולתת לה את הגט בעצמו (ועבר תאונה קשה, מוות מוחי, לקה בנפשו וכדומה). השטר הוא למעשה גט על תנאי אשר מאפשר לבתי הדין הרבניים לתת את הגט לאישה כשבעלה אינו מסוגל לעשות זאת.

מתי חותמים: אחרי החתונה ובפני שני עדים כשרים על פי ההלכה.

גט משעה אחרונה

הארגונים שעומדים מאחורי ההסכם: מבני סתום, סמכות הלכתית: הרב יואל בן-נון והרב דוד סתו.

מהות: בחתימה על מסמך זה, בן הזוג למעשה חותם על כך שהוא נותן לאשתו גט שיחול רק מהשעה האחרונה לחייו, ומסמיך את הרבנים יואל בן-נון והרב דוד סתו להיות לו לשליחים ולתת את הגט לאשתו. שטר זה מסתמך על גמרא שעניינה "גט שכיב מרע", כלומר חולה שעומד למות ואומר בשעתו האחרונה שאם הוא ימות - הוא נותן עכשיו, בשעה האחרונה לחייו, גט לאשתו.

מתי חותמים: אחרי החתונה ובפני שני עדים כשרים על פי ההלכה. נכון בן-נון והרב דוד סתו.

אכיפת ההסכם: ההסכם לא קיבל מראש את אישורו והסכמתו של בית הדין הרבני, אך ההערכה היא שאם יגיע לבית הדין מקרה עגינות טרגי בנסיבות המוזכרות בהסכם ולא יהיה ביכולתו של בן הזוג לחתום - בשונה מסרבנות גט - הרבנות תשתמש בכל הכלים ההלכתיים שיעמדו לרשותה (כנהוג) ולכן גם תאשר את השימוש בשטר.

דעת המצדדים: זהו הפתרון האידיאלי לאנשים שכבר נישאו ורוצים לחתום על מסמך ביטחון כלשהו אשר נותן פתרון הלכתי לבעיית העגינות. **דעת המבקרים:** אין באמת ערובה לכך שבית הדין הרבני אכן יאשר להשתמש בשטר זה בשעת הצורך. השטר אינו פותר כלל בעיה של סרבנות גט. ■

עו"ד אורית להב, מנכ"לית מבוי סתום המסייע לנשים מסורבות גט ועגונות, מסבירה כי בשני השטרות (הרשאה למתן גט/ שטר ביטחון וגט משעה אחרונה) המטרה זהה: לאפשר לאישה לקבל גט על ידי שליחים במקרים

עו"ד אורית להב. צילום: רמי זורנר

שבעלה לא יוכל לעשות כן בשל מצבו הרפואי או המנטלי. מצב זה שונה ממצבים שבהם הבעל מסרב לתת גט, שעבורם יש הסכמים אחרים שיכולים לסייע. לדברי להב, בגמרא מוזכר כי חייליו של דוד המלך היו נוהגים להפקיד גט בטרם יצאו לקרב ולמעשה מדובר במנגנון דומה.

עו"ד ניצן כספי שילוני, שהייתה מיוזמות כתיבת שטר הביטחון, מסבירה כי בעיית עגינות זו, שנובעת ממצב בריאותי, נוצרה רק בשנים האחרונות, עם התקדמות הטכנולוגיה הרפואית. בשונה מבעבר לטכנולוגיה הרפואית יש כלים להחזיק אנשים במצב של בין חיים למוות (במקרים שבהם האדם מוגדר צמח, למשל) במשך שנים. "פניתי לרבנים ואנשי

אקדמיה שעוסקים בנושא, שכן עוד בימי קום המדינה הרב הרצוג החתים כל חייל בבריגדה היהודית שיצא להילחם במלחמת העולם השנייה על שטר מאוד דומה לשטר הביטחון. כאשר ניסיונותיי עלו בתוהו, יחד עם אנשים טובים התחלנו ללמוד ולחקור את הנושא. והבנו שצריך מסמך שבו הבעל ייתן הרשאה לתת גט לאשתו אם חלילה יקרה לו משהו. ואז הגענו לרב יוני רוזנצוויג, שהוא עשיר בידע ותלמיד חכם, שהבין את הצורך, והוא מצא וניסח כלים הלכתיים לפתרון המצב הקשה הזה, ועל פיהם ניסחנו את השטר. בהמשך אושר השטר על ידי רבנים נוספים, ויש רבנים שנוהגים להחתים את בני הזוג עליו מיד לאחר החופה". חשוב לה לציין כי ההסכם כתוב על פי כללים הלכתיים מאוד ברורים וקפדניים, שכן רק בעל יכול לתת גט לאשתו, וכדי לחרוג מכלל זה צריך לעמוד בתנאים מסוימים

ומאוד ונוקשים. "ואף שאין ערובה לכך שבית הדין ישתמש בשטר זה, אני לא רואה סיבה שתגיע אישה עגונה במצב טרגי שכוה ובית דין לא יגלה רחמים וישתמש בשטר", מסכמת כספי שילוני.